

Vztahy Evropské unie k Izraeli

GERALD G. SANDER

Vztahy mezi Evropskou unií a Izraelem sahají až k počátkům Evropského hospodářského společenství (EHS). Izrael jako jeden z prvních uznal Společenství jako subjekt mezinárodního práva, přičemž si byl již velmi brzy vědom jeho vzrůstajícího hospodářského a politického významu.¹ Ve vztahu ke třetím státům může být mezinárodněprávní subjektivita Společenství založena pouze přímým nebo nepřímým uznáním. Izraelská vláda zahájila s EHS rozhovory koncem roku 1957, tedy již několik měsíců před vstupem Římských smluv v platnost. Kromě toho byl Izrael v dubnu 1958 třetí zemí, která požádala o akreditaci diplomatického zastoupení u Společenství. Izrael proto patřil k prvním zemím, které navázaly se Společenstvím diplomatické styky.

Vzájemné vztahy Evropské unie a Izraele jsou založeny na podobné kultuře, která je dána složením obyvatelstva a dějinami Izraele, vysokým stupněm rozvoje tohoto státu, vysokou kvalifikací jeho pracovních sil, stejně jako technologickými možnostmi, které tato země nabízí. Hospodářskému rozvoji Izraele napomáhal rovněž rychlý přírůstek jeho obyvatelstva, a to z 800 tisíc v roce 1948 na 4 mil. uprostřed 80. let. Díky tomuto velkému přírůstku obyvatelstva mohl také stoupnout počet výdělečně činných osob až na více než 1,4 mil. osob. Přistěhovalci zároveň vyvolali růst poptávky, který se rozšířil na všechny oblasti zásobování a „nastartoval“ rozvoj izraelského hospodářství.² Dnes jsou to především židovští přistěhovalci z Ruska, kteří v současnosti tvoří významnou část obyvatelstva Státu Izrael.

Uvedeným skutečností je věnována pozornost v jednotlivých dohodách mezi Izraelem a Společenstvím. V oblasti obchodních a tarifních ústupků tyto dohody předpokládají širší reciprocitu než dohody Evropského společenství s jinými státy Středomoří, které jsou ekonomicky méně rozvinuté. Zároveň však přesahují rámec pouhé hospodářské spolupráce a otevírají větší perspektivy pro rozsáhlou kooperaci především v oblasti špičkových technologií.

Další zvláštností vzájemných vztahů je poloha Izraele jako středomořského státu. Oblast Středomoří z geografických důvodů představuje pro Společenství území, kam směřuje svou smluvní politiku. Ta má svůj původ částečně v článku 133 (bývalý článek 113) Smlouvy o Evropském společenství, částečně v asociační pravomoci obsažené v článku 310 Smlouvy o Evropském společenství (bývalý článek 238). Od roku 1972 vytváří Komise vůči středomořským zemím, které nejsou členy ES, globální strategii své obchodní a rozvojové politiky, o čemž se ještě později zmíním.

Na základě mezinárodněprávní subjektivity³ a chápání sebe sama jako zásadně neprotekcionisticky orientované hospodářské jednotky, což je vyjádřeno v článku 131 Smlouvy o Evropském společenství (bývalý článek 110), tato smlouva poskytuje Společenství celou řadu pravomocí k navazování vnějších vztahů, stejně jako k uzavírání mezinárodních smluv.⁴

Článek 133 Smlouvy o Evropském společenství propůjčuje ES oprávnění uzavírat ve vnějších hospodářských vztazích obchodní dohody. Tyto dohody jsou vyjednávány na základě směrnic Rady ministrů Komise, která je přitom podporována Výborem pro jednání o clech a obchodu. Po úspěšných jednáních uzavírá zmíněné dohody Rada, a to jménem Společenství. U těchto dohod jde o mezinárodní smlouvy.

Oprávnění uzavírat dohody o přidružení vyplývá z článku 310 Smlouvy o Evropském společenství. Přidružení je kvalifikovanou formou smluvních vztahů ke třetím státům.⁵ Tyto dohody na základě článků 300 a 310 Smlouvy o Evropském společenství (bývalé články 228 a 238) projednává Komise a jednomyslně je přijímá Rada, a to se souhlasem

Evropského parlamentu. Takovéto dohody o přidružení dnes existují s Maltou, s Tureckem a s Kyprem. Ve formě tzv. evropských (asociačních) dohod byly uzavřeny se státy střední a východní Evropy buď jako předstupeň budoucího přistoupení, anebo jako náhrada za přistoupení.

Dohody mají společně přispět k tomu, aby se uplatnily záměry obsažené v preambuli a ustanoveních Římských smluv, na jejichž základě je třeba podporovat obchod se třetími státy a prosazovat postupné odstranění překážek v mezistátním obchodě.

OBCHODNĚ-POLITICKÝ VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ

Obchodní dohoda ze 4. června 1964

Začátek smluvních vztahů mezi Společenstvím a Izraelem se datuje do roku 1964.⁶ Tehdy byla uzavřena nepreferenční obchodní dohoda⁷ na dobu tří let podle článku 113 Smlouvy o EHS. Kromě toho byla zároveň dohodnuta možnost prodloužení této smlouvy, již bylo později také využito.

Zmíněná dohoda dočasně a částečně vyjmula ze sazeb Společného celního tarifu zhruba 20 druhů průmyslového a obchodního zboží, stejně jako v konkrétních případech upravila možnost úplného nebo částečného odstranění množstevních omezení v obchodě mezi členskými státy EHS a Izraelem. Ve svém prohlášení se Izrael protihodnotou zavázal, že ulehčí dovoz zboží ze Společenství na izraelský trh. Zároveň byl také vytvořen Společný výbor, který měl dohlížet na aplikaci dohody a zajistit příznivý vývoj.

První předseda Komise – Walter Hallstein – vyjádřil naději, že tato dohoda přispěje ke zlepšení exportních podmínek izraelského hospodářství a spolu s tím i ke spojenému ulehčení devizové situace. V delším výhledu pak přispěje k růstu izraelského dovozu, a proto ke zvýšení vývozu EHS.⁸ Zřetelnější pozitivní vliv na hospodářský rozvoj Izraele však tato dohoda ve skutečnosti neměla.

První preferenční dohoda z 29. června 1970

Podle názoru obou stran znamenala dohoda z roku 1964 pouze skromný začátek, který měl vytvořit základ pro vybudování trvalých obchodních vztahů mezi EHS a Izraelem. Proto devět měsíců před skončením platnosti původní dohody iniciovala izraelská vláda uzavření asociační dohody. Tomuto návrhu předcházela dlouhotrvající namáhavá jednání, při nichž především Francie a Itálie dávaly najevo svá odmítavá stanoviska.⁹ „Sondážní“ rozhovory mezi zástupci Komise a izraelskou delegací byly zahájeny již v lednu 1967, a to zejména na doporučení Německa a Nizozemska. Rada ministrů udělila Komisi mandát pro navázání oficiálních rozhovorů ovšem až 17. 10. 1969. Preferenční dohoda byla pak podepsána dne 29. 6. 1970 v Lucemburku a 1. října téhož roku vstoupila v platnost.¹⁰

Dohoda byla uzavřena na základě článku 113 Smlouvy o EHS na dobu pěti let a vedla k významnému prohloubení smluvních vztahů mezi Izraelem a Společenstvím. Aby nebyly smluvní vztahy narušeny, byla původní obchodní dohoda z roku 1964, jejíž platnost měla skončit k 30. 6. 1967, prodloužena až do vstupu preferenční dohody v platnost.

Dlouhá a složitá jednání byla způsobena tím, že obě smluvní strany usilovaly o užší a především pro Společenství daleko závaznější vztahy, než tomu bylo v minulosti. Od EHS, které teprve dobudovalo celní unii a zavedlo společnou zemědělskou politiku, se požadovalo, aby významně ulehčilo podmínky pro přístup průmyslového a zemědělského zboží původem z Izraele.

Izraelskému exportu byly vymezeny daleko větší celní výhody než doposud. Reciprocita Izraele spočívala rovněž v poskytnutí celních ústupků vůči EHS. Přibližně u 60 % zboží vyváženého ze Společenství kleslo clo podle kategorie zboží o 10 % a následně pak o 25 % nebo o 30 %. Souběžně s tím Izrael postupně liberalizoval dovoz tohoto zboží. O bezchybnou aplikaci preferenční dohody se staral Společný výbor, vytvořený na základě dohody z roku 1964.

Dohoda z roku 1970 platila také jako východisko pro zónu volného obchodu a byla jako taková registrována sekretariátem GATT (srovnej článek XXIV GATT). Toto opatření bylo třeba proto, aby nedošlo k porušení doložky nejvyšších výhod podle článku I GATT, protože se obchodní výhody nevztahovaly na ostatní státy GATT.¹¹

Brzy po přijetí dohody z roku 1970 vztahy mezi EHS a Izraelem vstoupily do nové etapy, a to v souvislosti s chystaným rozšířením Společenství na sever a se snahou evropských institucí vypracovat globální politiku pro Středomoří. Izraelská vláda upozorňovala na to, která rizika by přineslo rozšíření pro rovnováhu preferenční dohody a které změny je třeba očekávat v obchodních vztazích mezi Izraelem a přistupujícími zeměmi.

Cesta ke druhé preferenční dohodě z roku 1975

1) Globální středomořská politika ES od počátku 70. let

Evropský parlament přijal dne 9. 2. 1971 rozhodnutí, v němž vyzval ministry zahraničních věcí členských států Společenství, aby vypracovali společnou politiku vůči zemím Středomoří. Principy Komise, jejichž cílem v tomto případě na jedné straně bylo stanovit společný koncept pro vztahy Společenství ke středomořské oblasti, a to vzhledem ke specifické charakteristice jednotlivých zemí, a na druhé straně vycházely z čistě obchodního rámce vzájemných vztahů, měly přispět ke globálnímu hospodářskému rozvoji regionu.¹²

Ve dnech 27.–28. června rozhodla Rada, že se bude v rámci globálního konceptu zabývat problémy Středomoří. Tento koncept však vyžadoval, aby se o již existující dohodě nově jednalo ještě před skončením její platnosti. Šéfové států a vlád toto rozhodnutí obecně uvítali na pařížském setkání dne 19. 10. 1972.¹³

Počátek spolupráce s četnými státy Středomoří byl nejprve dlouhou dobu poznamenán otálením kvůli výhradám USA a vlastním zájmům Francie. Formulací „Soam-Caseyovy formule“ v roce 1973 a shodou o Středomoří mezi tehdejším ministrem zahraničí USA Henry Kissingerem a předsedou Evropské rady Hansem-Dietrichem Genscherem v roce 1974 v Bad Reichenhau se tyto rozpory vyřešily. V obou prohlášeních uznaly USA převzetí větší odpovědnosti ES vůči celému prostoru Středomoří.¹⁴

Po přijetí Velké Británie, Irska a Dánska do Společenství dne 1. 1. 1973 vypracovala Komise návrhy, aby přesně vyznačila obsah globálního konceptu EHS vůči středomořským zemím v oblastech obchodu, hospodářské, technické či finanční spolupráce a pracovních sil. Na tyto přípravné práce navázala Rada na svém zasedání ve dnech 24.–25. 6. 1973 v jednacích směrnicích.

V rámci tohoto konceptu byla 18. července zahájena jednání s Izraelem. Mezitím obě strany dvakrát podepsaly prodloužený doplňovací protokol. Tím oddálily použití ustanovení dohody z roku 1970 na obchod mezi Izraelem a třemi novými členskými státy nejprve pro rok 1973 a následně až do uzavření jednání. Ta se ovšem protáhla o dva roky déle, takže nová dohoda mezi Izraelem a rozšířeným Společenstvím byla oficiálně podepsána v Bruselu dne 11. 5. 1975 a 1. července téhož roku vstoupila v platnost.

V této dohodě o obchodě a spolupráci poprvé nalezla konkrétní vyjádření středomořská politika Společenství. Společenství tak ukázalo příklad pro uskutečnění své globální politiky pro země Středomoří, mezi nimiž hraje zvláštní roli Izrael, který sice leží v Asii, avšak kulturně je mnohem bližší Evropě.

Podobné dohody o spolupráci uzavřelo Společenství téměř se všemi státy Středomoří.¹⁵ Společenství doufalo, že stanovením obsahu spolupráce v hospodářské a technické oblasti najde důležitý nástroj k podpoře hospodářského i sociálního rozvoje těchto zemí. Zvláštním případem je Izrael, kde může být na základě hospodářského a technického potenciálu dána přednost oblasti hospodářského rozvoje.

V zásadě lze říci, že Společenství od roku 1975 ze svého sousedského vztahu ke středomořským státům profitovalo stejně tolik, jako tomu bylo naopak.

2) Druhá preferenční dohoda z 11. května 1975

Dne 11. 5. 1975 byla podepsána nová dohoda,¹⁶ jejímž cílem bylo postupné zřízení zóny volného obchodu mezi EHS a Izraelem. Ta měla kromě vybudování obchodního styku rozvíjet hospodářskou spolupráci. Právním základem pro uzavření této dohody o volném obchodu z roku 1975 byl článek 113 Smlouvy o EHS, avšak ustanovení o technické a finanční spolupráci se opírala o článek 238 Smlouvy o EHS.

V preambuli zmíněné dohody obě strany zdůraznily svou připravenost k prohloubení a dobudování hospodářských vztahů, které byly založeny dohodami ze 4. 6. 1964, resp. 29. 6. 1970. Kromě toho strany důrazně vyjádřily svou připravenost k zajištění harmonického rozvoje obchodu při respektování soutěžních podmínek. Preambule odkazuje také na touhu Společenství po rozšíření svých hospodářských a obchodních vztahů se zeměmi Středomoří, jakož i na přání Izraele posílit hospodářské vztahy se Společenstvím. Signatáři jsou připraveni zkoumat možnosti rozšíření a prohlubování vzájemných vztahů, pokud budou rozšířeny na oblasti, které nespádají pod ustanovení dohody, avšak jsou v zájmu národního hospodářství.¹⁷ Tak např. schází zejména ustanovení o citlivé oblasti zemědělství a tehdy ještě ve vývoji chápaného sektoru služeb.

Dodatkové a finanční protokoly od roku 1977

Dynamika dohody byla potvrzena dne 8. 2. 1977 podpisem Dodatkového protokolu a finančního protokolu, které vytvořily rámec pro užší hospodářskou spolupráci mezi Společenstvím a Izraelem. Společný výbor byl nahrazen Radou kooperace, která byla vybavena rozsáhlými pravomocemi. Do tohoto prvního a později i druhého dodatkového protokolu byl zahrnut i zemědělský sektor, avšak restriktce týkající se většiny produktů zůstaly zachovány.

Dodatkový a finanční protokol z 8. února 1977¹⁸ o hospodářské a technické spolupráci byl doplněn na základě článku 238 Smlouvy o EHS. Tím byly vztahy Izraele se Společenstvím částečně postaveny na bázi asociace. Pro definici asociace bohužel stále ještě platí neuspokojivá odpověď, že asociční dohoda leží někde v oblasti mezi obchodní dohodou a členstvím,¹⁹ anebo – jak to formuloval Hallstein – asociční dohoda je obchodní dohodou +1 nebo členstvím –1. Podle znění článku 310 Smlouvy o Evropském společenství (bývalý článek 238 Smlouvy o EHS) se asociace od obchodní dohody liší pouze v požadavcích „společného postupu“ a „zvláštního řízení“. Jako společná instituce působila ve vztahu Izraele a Společenství již výše zmíněná Rada kooperace.

V dalších letech bylo uzavřeno množství doplňkových protokolů k dohodě z roku 1975. Dne 12. 12. 1980 se strany sjednotily na protokolu, který byl přijat po vstupu Řecka do ES. Úpravy měly zmírnit negativní důsledky, vyplývající z přistoupení Řecka, na obchod s Izraelem. K tomu se také přidal Druhý dodatkový protokol z 18. března 1981²⁰ a Třetí dodatkový a finanční protokol z 18. prosince 1984.²¹

Přijetí Čtvrtého dodatkového protokolu z 15. prosince 1987²² bylo potřeba proto, že přistoupení Španělska a v menší míře i Portugalska s jejich výkonnými zemědělstvími znamenalo pro většinu středomořských států (především však pro Izrael) nebezpečí ztráty jejich tradičních odbytíšť pro nejdůležitější zemědělské výrobky, jako jsou citrusové plody, rajčata, rané brambory, víno a olivový olej. Kolem čtvrtiny vývozu by bylo bezprostředně ohroženo, protože by se hlavní konkurent – Španělsko – nacházel uvnitř chráněné oblasti zemědělské politiky Společenství. Takový vývoj by měl povážlivé hospodářské a sociální důsledky pro dotčené země.²³ Proto ES vyjádřilo připravenost přizpůsobit dovozní režim pro tradiční zemědělské výrobky ve prospěch středomořských zemí tak, aby tradiční vývoz zůstal dlouhodobě zachován.

Asociční dohoda z 20. listopadu 1995

Od 15. 12. 1992 probíhala v Bruselu jednání o revizi a rozšíření dohody z roku 1975. Cílem Izraele bylo pomocí nové dohody realizovat vládou stanovený plán růstu. Jako do-

minantní obchodní partner Izraele mělo Společenství, které odebrá 35,6 % izraelského vývozu, hrát při uskutečňování tohoto plánu rozhodující roli. K odstranění vysoké neza-
městnanosti a enormní závislosti na zahraniční hospodářské pomoci muselo hospodářství
ročně růst o 6–7 % a vývoz zboží o 12–14 %.²⁴ Zástupce ředitele a šéf zahraničního od-
dělení Ministerstva průmyslu Sohar Peri v této souvislosti poznamenal, že dohoda z roku
1975 na jedné straně „nadělila“ všem členům Společenství lukrativní obchodní výhody,
ale zároveň na druhé straně diskriminovala izraelské exportní výrobky vysokým fiskálním
zatížením, poplatky a dovozními přírážkami. Všichni šéfové vlád členských států Spole-
čenství ujišťovali, že budou brát v úvahu přání Izraele po zlepšení situace. Je třeba si však
uvědomit, že pouze 1 % všech vývozu Společenství směřuje do Izraele, a proto má tato
země jen slabou vyjednávací pozici.

Jednání s Izraelem jsou součástí vize evropsko-středomořské zóny volného obchodu,
která má být jako cíl barcelonské konference z roku 1995 uskutečněna v roce 2010.²⁵ Ta-
to vize pomalu získává svou podobu i přes rozdílnost států vzhledem k jejich hospodářské
velikosti, stabilitě a nerostnému bohatství, neboť se stále více přibližují jejich politické
a hospodářské systémy.

Asociační dohoda z 20. 11. 1995 stanoví první rámec pro další úpravy vzájemného ob-
chodu. Předběžně vstoupila v platnost jako Prozatímní dohoda o obchodu a obchodních
otázkách z 22. prosince 1995.²⁶ Podstatnou částí asociační dohody jsou ustanovení o ob-
chodu s průmyslovým a zemědělským zbožím, se službami, jakož i institucionální aspek-
ty, včetně smírčího řízení. Dohoda ve výše uvedených oblastech vychází především z me-
zinárodního ujednání v rámci WTO/GATT, ze zemědělských úmluv, z GATT a ze smluv
o veřejném zásobování. Na 1. 1. 2000 bylo naplánováno provedení první inventury prak-
tických dopadů této smlouvy.

V oblasti obchodu se službami potvrzují strany své závazky vyplývající z GATT, avšak
nepřejímají žádné širší povinnosti k liberalizaci. Dalekosáhlé představy zmařilo zejména
cenové znevýhodnění poskytovatelů pojištění na základě chybějící konkurence v Izraeli.²⁷

Jedním z cílů dohody je rostoucí liberalizace obchodu se zemědělským zbožím. Kon-
krétní pravidla se nacházejí v protokolech 1–3 této dohody. Celkově se pozice Izraele
v tomto odvětví zhoršila kvůli paralelním koncesím Evropské unie vůči státům střední
a východní Evropy, rozšíření Evropské unie v roce 1995 a Káhirske dohodě s Palestinou
v roce 1994. Nakonec došlo i ke kompromisům v různých oblastech. Evropská unie ak-
ceptovala např. nižší minimální ceny u pomerančů²⁸ a zvýšila dovozní kvóty pro květiny.
Izrael naproti tomu zvýšil kvóty pro jablka a pro mražené maso. Prozatím se tímto kom-
promisem výchozí pozice Izraele zlepšila, avšak bude se opět relativizovat, protože po
vstupu států střední a východní Evropy do Evropské unie odpadnou další obchodní zá-
brany v Evropě.

V dalších jednáních se bude usilovat o liberalizaci veřejného zásobování v oblasti zbo-
ží, v sektoru telekomunikací a v dopravě (s výjimkou autobusů). Dohoda obsahuje také
závazek „*stand still*“ pro diskriminační opatření ze strany poskytovatelů elektrické ener-
gie a zdravotnického vybavení. V protokolu jsou konkretizovány závazky, které vyplýva-
jí z WTO.

V institucionální oblasti byla ustavena Rada asociace, která se schází minimálně jednou
za rok na úrovni ministrů. Ta má za úkol také urovnávat spory. Pokud bude její snaha bez-
úspěšná, bude rozhodovat rozhodčí soud.

Vztahy k Evropskému sdružení volného obchodu

Od 1. 1. 1993 je Izrael začleněn také do volného obchodu mezi Společenstvím a Ev-
ropským sdružením volného obchodu (ESVO). Pro oblast tehdejších sedmi států ESVO
byla dne 17. 9. 1992 podepsána odpovídající dohoda. Dohodou o volném obchodu mezi
ESVO a Izraelem získali vývozci z ESVO v Izraeli stejné šance pro odbyt, které již obdrže-
li vývozci z USA a z členských států Společenství. Díky příslušnosti jak k evropskému,

tak i americkému prostoru volného obchodu mohl Izrael výrazně zhodnotit své hospodářské postavení. V opačném směru měly izraelské exporty ve státech ESVO již předtím nadstandardní podmínky. Platil pro ně všeobecný preferenční systém cel, který zaručují průmyslové státy rozvojovým zemím.

Volný obchod bez přechodných lhůt se začal v obou směrech uskutečňovat dne 1. 1. 1993, avšak byl z něho vyňat zemědělský sektor. Ten může být nadále upravován bilaterálně, a to mezi každým členským státem ESVO a Izraelem. Hlavní dohoda ovšem obsahuje několik generálních klauzulí, které dovolují za určitých podmínek omezit volný obchod (např. v případě potíží v platební bilanci, při bezpečnostních problémech či v situacích vážného nedostatku).

V ostatních částech dohoda mezi ESVO a Izraelem překračuje rámec čisté dohody o volném obchodu. Obsahuje rovněž volnější ustanovení o soutěžních pravidlech, o veřejném zásobování, o technických a zdravotnických předpisech, o pohybu kapitálu, o dovolených a zakázaných subvencích nebo o ochraně duševního vlastnictví.

PERSPEKTIVY ČLENSTVÍ IZRAELE

Článek 49 Smlouvy o Evropské unii (bývalý článek O) stanoví, že každý evropský stát se může na základě žádosti stát členem Společenství. Tím je zdůrazněn charakter Společenství jako polootevřené organizace. O žádosti rozhoduje Rada, a to jednomyslně. V zásadě neexistuje právní nárok na přijetí, jak souhlas Rady, tak i ratifikace smlouvy o vstupu závisí na volném politickém uvážení jednotlivých členských států. Základní podmínkou pro vstup do Evropské unie je převzetí tzv. *acquis communautaire*, tzn. veškerého práva Společenství. Pojem „evropský“ v článku 49 Smlouvy o Evropské unii nezahrnuje pouze geografický, ale i politický aspekt. Vstup do Evropské unie koneckonců znamená, že stát, který má zájem vstoupit, se má začlenit do Společenství. Vstup je přípustný pouze v tom případě, pokud Společenství zůstane zachována jeho identita a směřování k vytyčenému cíli. Z tohoto důvodu byly kromě geografických znaků stanoveny ještě dodatečné politické a hospodářské podmínky pro přístup s odkazem na článek 6 odstavec 1 Smlouvy o Evropské unii.²⁹ K základním politicko-hospodářským předpokladům pro přijímaný stát patří demokratické státní zřízení, hospodářství, které se řídí základními principy volného trhu a soutěže, jakož i připravenost k bezpečnostní a politické spolupráci. V podstatě by tedy měl být politický systém přistupující země srovnatelný se současnými členskými státy Evropské unie.

Vzhledem k těmto předpokladům by byl přístup Izraele jistě možný. Problematické je to však s pojmovým znakem „evropský stát“. Jistě bude stačit, pokud bude stát ležet v Evropě třeba jen malou částí svého území.³⁰ Ještě nevyjasněná je ovšem otázka možnosti přístupu u států geograficky sporných, ale sociálně-ekonomicky evropsky utvářených, které leží v blízkosti Evropy a jejichž nejlepším příkladem je právě Izrael. Izrael se např. z politických důvodů účastní při sportovních kvalifikacích evropských soutěží. Při striktním výkladu pojmu „evropský“ ovšem neprojde. Při přijetí neevropského státu přichází v úvahu pouze změna článku 48 Smlouvy o Evropské unii (bývalý článek N Smlouvy o Evropské unii). Až dosud je však třeba smluvní vztahy k Izraeli hodnotit jako přístupovou asociaci, neboť geografické omezení, uvedené v článku 49 Smlouvy o Evropské unii, článek 310 Smlouvy o Evropském společenství nezná.

Je však otázkou, zda je i z izraelského pohledu žádoucí vstoupit do Společenství. Univerzální myšlenka – být vlastní pro všechny na celém světě rozptýlené Židy – se nezdá slučitelná se vstupem Izraele do Evropské unie.³¹

ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Jako politický a hospodářský faktor hraje Společenství ve středomořském prostoru stále významnější roli. Středomořské státy proto od Společenství očekávají posílení hospodářské pomoci a také do něho vkládají své politické naděje. Středomořské státy by se chtě-

ly ke Společenství více přimknout proto, že doufají, že naleznou rozumného partnera pro splnění svých přání, který nelpí na dominantním vlivu a má dostatek porozumění pro jejich starosti a mentalitu.

I když je Společenství ve svém „hracím prostoru“ silně omezeno, může a musí být svým středomořským sousedům a především Izraeli více nápomocno. Rozumný dialog přitom často přináší významný pokrok. V této souvislosti je důležité, že se jižní sousedé již dnes cítí jako plnohodnotní partneři Společenství. To znamená, že s nimi Společenství často a s plným porozuměním hovoří a že jim radou obezřetně napomáhá při zvládnání jejich těžkých sociálních i hospodářských problémů. To ovšem neznamená všechno. Společenství musí, i když mu to může připadat těžké, nechat svůj trh i nadále otevřený pro dovoz. Kromě toho má Společenství povinnost také finančně podporovat středomořské státy. V listopadu 1985 Společenství vyjádřilo svou připravenost pomoci středomořským státům s vybudováním vlastního potravinářského průmyslu, a tím zmenšit vysoké dovozy potravin.

Společenství má rovněž povinnost angažovat se do role strážce míru ve středomořském regionu, a to více než v minulosti. Kromě bývalé Jugoslávie a Turecka je právě Izrael tou středomořskou zemí, která nejvíce těží z volného přístupu na trhy Společenství a je nejtěsněji hospodářsky a průmyslově svázána se západní Evropou. Izrael je zatím jedinou zemí Středomoří, která Společenství povoluje plnou reciprocitu. Od 1. 1. 1989 nepodléhá průmyslové vývozy ze Společenství do Izraele ani cłům, ani množstevním omezením. Status Izraele se blíží postavení členských států ESVO a vzhledem k vysokému stavu rozvoje izraelského průmyslu je takové zacházení také odůvodněno. Totéž platí i pro skutečnost, že Izrael nedostává žádné finanční prostředky z rozpočtu Evropské unie. Není potom divu, že propojení Izraele se Společenstvím je obzvláště těsné. Přístup Izraele téměř ke všem středomořským státům je jak dobrý, tak i uzavřený, a proto má Izrael velký zájem o Společenství jako o obchodního partnera. Od Společenství je proto třeba očekávat, že si bude vždy vědomo své zvláštní odpovědnosti vůči Izraeli a toto uvědomění nalezne své vyjádření v jeho politickém a hospodářském jednání.

¹ Viz Hallstein, Europäische Reden. Stuttgart, 1979, s. 483 a násl.

² Viz Oppermann, Kooperation, Assoziierung, Beitritt. Zu den Beziehungen zwischen der EG und Israel. In: Beyerlin, Festschrift für Bernhardt. Heidelberg, 1995, s. 1252 a násl.

³ Viz Oppermann, Europarecht. 2. Auf., München, 1999, marg. č. 1681 a násl.

⁴ Viz Lecheler, Die Pflege der auswärtigen Beziehungen in der EU. In: Archiv für Völkerrecht, 1994, s. 1 a násl.

⁵ Viz Oppermann, Europarecht. 2. Auf., München, 1999, marg. č. 1876 a násl.

⁶ Blíže k dohodám uzavřeným do roku 1975 viz Oppermann, Cooperation, Association, Accession: Reflections on the Legal Options for the European-Israel Economic Relationship. In: Tel Aviv University Studies in Law, 1997, s. 9 a násl.

⁷ Viz Abl. EG 1964, Nr. L 95, s. 1.

⁸ Viz Hallstein, Europäische Reden. Stuttgart, 1979, s. 483 a násl.

⁹ Viz Lambach, Außenbeziehungen der EG. In: Integration, 1969, s. 209.

¹⁰ Viz Abl. EG 1970, Nr. L 183, s. 1 a násl.

¹¹ K této problematice srov. též Cascante/Sander, Der Streit um die EG-Bananenmarktordnung. Berlin, 1999, s. 75 a násl.

¹² Viz Oppermann, Europarecht, 2. Auf., München, 1999, marg. č. 1748.

¹³ Text viz Europa-Archiv, 1972, D 509 a násl.

¹⁴ Viz Ehrhardt, Die EG im Netz ihrer bilateralen Abkommen. In: Außenpolitik, 1980, s. 380.

¹⁵ Viz Rhein, Die EG und das Mittelmeer. In: Europa-Archiv, 1986, s. 642.

¹⁶ Viz Abl. EG 1975, Nr. L 136, s. 1.

¹⁷ Podrobněji viz Einhorn, The Role of the Free Trade Agreement between Israel and the AAC. Baden-Baden, 1994.

¹⁸ Viz Abl. EG 1978, Nr. L 270, s. 1.

¹⁹ Viz von Arnim, Der Stand der Assoziationsverhältnisse der EWG mit außereuropäischen Staaten. In: Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, 1970, s. 483.

²⁰ Viz Abl. EG 1981, Nr. L 102, s. 1.

²¹ Viz Abl. EG 1984, Nr. L 332, s. 2. Další finanční protokoly pocházejí z let 1983, 1987 a z 12. 6. 1991.

²² Viz Abl. EG 1988, Nr. L 327, s. 35; s finančním protokolem, s. 52.

DISKUZE: EU A IZRAEL

²³ Srov. Rhein, Die EG und das Mittelmeer. In: Europa-Archiv, 1986, s. 644.

²⁴ Viz Handelstblatt, 17. 12. 1992, s. 10.

²⁵ Viz Rhein, Europe and the Mediterranean. In: European Foreign Affairs Review, 1996, s. 86.

²⁶ Viz Abl. EG 1996, Nr. 71, s. 1.

²⁷ Viz Hirsch, The 1995 Trade Agreement between the EC and Israel. In: European Foreign Affairs Review, 1996, s. 108 a násl.

²⁸ Pro tento důležitý izraelský obchodní artikl – pomeranče – již existovalo přizpůsobení. – Viz Abl. EG 1996, Nr. L 327, s. 3.

²⁹ Viz Oppermann, Europarecht, 2. Auf., München, 1999, marg. č. 1844 a násl.

³⁰ Viz Oppermann, Europarecht, 2. Auf., München, 1999, marg. č. 1843.

³¹ Viz Oppermann, Kooperation, Assoziierung, Beitritt. Zu den Beziehungen zwischen der EG und Israel. In: Beyerlin, Festschrift für Bernhardt, Heidelberg, 1995, s. 1263.